

Aanvaard verstandelijk gehandicapte zoals hij is

Dit artikel is geschreven door [MICHEL JONGSMA](#) Gepubliceerd op 13 augustus 2013, 00:00

Bewaren

Delen

Dertig jaar geleden werkte ik een jaar als groepsleider in een grote instelling voor verstandelijk gehandicapten. De bewoners werden liefdevol verzorgd en op verantwoorde wijze behandeld. Grove misstanden heb ik niet meegemaakt. Uiteraard waren er wel discussies over de juiste benadering.

Ik was destijds geboeid door een boek van Joop Fennis, genaamd Het vuile schort. Joop Fennis was werkzaam als orthopedagoog en liet een provocerend en kritisch geluid horen. De denkbbeelden van Fennis pasten in de tijdgeest van de jaren zeventig met de 'Dennendal- affaire' en de anti-psychiatrie.

Fennis had kritiek op de normalisering, betutteling en disciplineren in de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Hij benadrukte het paradoxale karakter van de zorg: enerzijds bieden we verstandelijk gehandicapten een aangepaste leefwereld (vaak op een afgeschermd terrein) en anderzijds verwachten we dat zij zich gedragen volgens onze gedragscodes.

Fennis pleitte ervoor de verstandelijk gehandicapte medemens te aanvaarden zoals hij is, inclusief zijn 'onaangepaste' gedrag. Hij maakte duidelijk dat 'onaangepast gedrag' vaak goed is te begrijpen vanuit de leefwereld en het niveau van de verstandelijk gehandicapte.

Daarnaast had Fennis kritiek op de dominante cultuur van het management en het najagen van prestige (de marmeren trappen van het hoofdgebouw). Het 'vuile schort' stond symbool voor de harde werker op de vloer met hart voor de bewoners.

Vorige week werden we opgeschrikt door schokkende beelden van een fatale worsteling tussen een verstandelijk gehandicapte vrouw en haar begeleiders (Ten eerste, 6 augustus). Een overmacht aan personeel werkte de vrouw tegen de grond. Hoe krachtiger de vrouw zich verzette, hoe meer geweld werd ingezet. Angst van de begeleiders en hun drang tot controle leidden tot een tragische afloop.

Bij deze beelden dacht ik terug aan de woorden van Joop Fennis. Blijkbaar is zijn kritiek nog steeds actueel. Dit voorval is het ultieme voorbeeld van disciplineren.

Vijf jaar later werkte ik weer een periode als groepsleider. Nu in een kleinschalige wooneenheid met christelijke beginselen. Op een zondag vroeg een bewoonster mij of ze naar de kermis mocht. Ik wist dat dit indruiste tegen de christelijke waarden van ouders en instelling. Maar ik kon me haar wens goed voorstellen en zag er persoonlijk geen kwaad in. Ik vond ook dat ze de keuze prima zélf kon maken.

Als ik haar expliciet toestemming zou geven naar de kermis te gaan bracht ik mezelf mogelijk in de problemen. Dus stelde ik haar met een blik van verstandhouding voor een wandeling te gaan maken. Besmuikt lachend ging ze de deur uit. We wisten beiden waar de reis naartoe ging.